

บทที่ 3

ละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์

เค้าโครงเรื่อง

1. ความหมายของ **ประวัติศาสตร์** และ **วรรณคดี**
2. ความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์กับวรรณคดี
3. บทละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์
 - 3.1 ความเป็นมาของบทละครประวัติศาสตร์
 - 3.2 ลักษณะละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์

สาระสำคัญ

1. **ประวัติศาสตร์** อาจหมายถึง เหตุการณ์ที่เป็นมาในอดีต หรือวิชาที่ว่าด้วยเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในเวลาที่ผ่านไป ส่วน**วรรณคดี** หมายถึงหนังสือที่มีคุณค่าและความงามในการใช้ภาษา เพราะผู้แต่งมีความสัมพันธ์งานอย่างมีศิลปะ
2. **ประวัติศาสตร์** และ**วรรณคดี**มีความสัมพันธ์กันประเด็นที่ว่า ทั้งสองได้ถูกบันทึกไว้ในบางครั้ง**ประวัติศาสตร์**เป็นจุดกำเนิดของ**วรรณคดี** และ**วรรณคดี**บางชิ้นได้รับการยอมรับเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์
3. บทละครประวัติศาสตร์ได้รับการสนับสนุนจากพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 ด้วยทรงเห็นว่าเป็นการสอนประวัติศาสตร์ให้กับประชาชนผู้ชมทางอ้อม ละครประวัติศาสตร์ของเชกสเปียร์มีลักษณะคล้ายกับละครประวัติศาสตร์ของนักประพันธ์คนอื่นในยุคเดียวกัน แต่เชกสเปียร์เป็นผู้ที่ผลิตละครประเภทนี้มากที่สุด

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของคำว่า **ประวัติศาสตร์** และ **วรรณคดี** ได้
2. นักเรียนสามารถบอกความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์กับวรรณคดีได้
3. นักเรียนอธิบายลักษณะของละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์ได้

งานเขียนใดที่แสดงเรื่องราวตอนใดตอนหนึ่งของเหตุการณ์ในอดีต โดยอาจมีจุดมุ่งหมายที่จะสวดวิกรรมและสะท้อนภาพความรุ่งเรืองของสังคมในยุคนั้น เพื่อเตือนสติหรือแสดงความสามัคคีของคนในชาติ งานเขียนนั้นนับได้ว่าเป็นงานเขียนประวัติศาสตร์ ดังจะเห็นได้จากผลงานของนักเขียนชาวไทย เช่น ละครประวัติศาสตร์ เรื่อง พันท้ายนรสิงห์ และสงครามเก้าทัพ

1. 'ประวัติศาสตร์ และวรรณคดี' คืออะไร ?

ประวัติศาสตร์ เป็นคำประสมของคำว่า **ประวัติ** (ความเป็นไป หรือเรื่องราว) และ**ศาสตร์** (ตำรา หรือวิชา) ดังนั้น**ประวัติศาสตร์**จึงหมายถึง **สิ่งที่แสดงเหตุการณ์และความเป็นไปที่อุบัติขึ้นในสถานที่ใด ๆ ในโลก**

ราชบัณฑิตยสถานของไทยได้ให้ความหมายของประวัติศาสตร์ในหนังสือพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ว่า "เป็นวิชาว่าด้วยเหตุการณ์ที่เป็นมาหรือเรื่องราวของประเทศชาติเป็นต้นตามที่บันทึกไว้เป็นหลักฐาน"

รศ.ประสิทธิ์ กาพย์กลอนได้แสดงความหมายของคำว่า**ประวัติศาสตร์**ไว้หลายนัย ดังนี้

นัยแรก หมายถึง การสืบสวน การค้นหา วิชาวิจัยและการตามสืบหาความจริงอันเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งที่มีระเบียบวิธี โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ อันเป็นหลักฐานข้อเท็จจริงแล้วนำมาถ่วงถ่วงคัดเลือกพิจารณาวิวินิจฉัยและตีความตามระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์แห่งการวิพากษ์

นัยที่สอง หมายถึง การเป็นไปหรือเหตุการณ์ที่เป็นไป

นัยที่สาม หมายถึง จดหมายเหตุพรรณนาเหตุการณ์ที่เป็นไป เป็นศิลปะการประพันธ์อย่างหนึ่ง ซึ่งแต่งขึ้นเพื่อนำอ่าน" ¹

นอกจากนี้ รศ.มาตยา อิงคนารถ อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้สรุปความหมายของคำว่า**ประวัติศาสตร์**ไว้ดังนี้ "หมายถึง การไต่สวนให้รู้ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในช่วงใดช่วงหนึ่งของอดีต ด้วยความร่วมมือในการค้นคว้ากับศาสตร์สาขาอื่น ๆ ด้วย เช่น สังคมศาสตร์ โบราณคดี รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ เทววิทยา และภาษาศาสตร์" ²

ฉะนั้น หากมีเหตุการณ์ใดเกิดขึ้น นักประวัติศาสตร์จะนำเหตุการณ์นั้นไปบันทึกไว้โดยตั้งอยู่ในความเป็นกลาง ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นและบันทึกไปโดยระเบียบวิธีปฏิบัติกัน และจุดประสงค์ที่ทำบันทึกเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น คือเพื่ออนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น และเพื่อปลูกฝังความรักชาติให้ทุกคนในชาติ

วรรณคดี หมายถึง ผลงานหรือวรรณกรรมใดที่นักเขียนได้แต่งขึ้นมาด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ใจความสำคัญของเรื่อง (theme) ฉาก (setting) ตัวละคร (character) ฯลฯ โดยผูกส่วนต่าง ๆ เข้าเป็นเรื่องราวด้วยภาษาที่งดงามไพเราะ เพื่อผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพและเกิด

¹ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, **วรรณกรรมประวัติศาสตร์**, (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532) หน้า 1-2.

² มาตยา อิงคนารถ, **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ (คู่มือ)**, (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526) หน้า 4.

ความซาบซึ้งกับผลงานนั้น ผลงานที่จัดเป็นวรรณคดีนั้นไม่ใช่เพียงนวนิยาย เรื่องสั้น ละครเท่านั้น ผลงานร้อยกรอง รูปแบบต่างๆ ก็จัดเป็นผลงานทางวรรณคดีได้เช่นกัน

รศ.ประสิทธิ์ กาพย์กลอนได้กล่าวว่า "วรรณคดีเป็นศิลปะมุ่งในเรื่องอารมณ์จินตนาการ ความงามและความไพเราะ เมื่อเวลาบันทึกไม่เน้นข้อเท็จจริง เพียงแต่แสดงออกมาในแง่ของการ คิดงามและเขียนงาม" ³

กิจกรรมที่ 1

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. คำว่า "ประวัติศาสตร์" และ "วรรณคดี" มีความหมายว่าอย่างไร ?
2. ท่านเห็นด้วยกับคำกล่าวของ รศ.ประสิทธิ์ กาพย์กลอน ที่ได้กล่าวว่า "วรรณคดี เป็นศิลปะมุ่งในเรื่องอารมณ์ จินตนาการ ความงามและความไพเราะ" หรือไม่ ? ทำไม ?

2. ความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์กับวรรณคดี

ในการศึกษาหาความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์และวรรณคดี ในที่นี่จะทำได้โดยศึกษา จากลักษณะและประโยชน์ หรือจุดประสงค์ของการบันทึกเรื่องราวของทั้งสองชนิด

หากจะมองที่ลักษณะของประวัติศาสตร์และวรรณคดี จะเห็นว่าทั้งประวัติศาสตร์และ วรรณคดีต่างหมายถึง บันทึกของเหตุการณ์หรือเรื่องราวของมนุษย์ที่ผ่านมาแล้วในอดีต แม้ว่า บันทึกทั้งสองประเภทนี้จะใช้วิธีการหรือหลักการที่แตกต่างกันออกไป

ตัวอย่างที่จะขอยกมาประกอบสมมุติฐานอันนี้ เช่น คำปราศรัยของอดีตนายกรัฐมนตรี อังกฤษ ฯพณฯ ท่านวินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) ที่มีผู้บันทึกไว้ ถือว่าเป็นบันทึกทาง ประวัติศาสตร์ แต่ในขณะเดียวกัน นักวรรณคดีต่างพากันยอมรับว่าบันทึกคำปราศรัยนี้เป็น ผลงานทางวรรณคดี ซึ่งการที่ ฯพณฯ ท่านเชอร์ชิลได้รับรางวัลโนเบล สาขาวรรณคดี เมื่อปี ค.ศ. 1953 เป็นเครื่องแสดงและสนับสนุนได้เป็นอย่างดีว่า คำปราศรัยของท่านนั้นได้รับการยอมรับ อย่างมากในแวดวงวรรณกรรม

³ ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, วรรณกรรมประวัติศาสตร์. (กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532), หน้า 3.

ดังนั้นเราจึงสรุปได้ว่าประวัติศาสตร์และวรรณคดีมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน และมีหลายครั้งที่วรรณกรรมของนักเขียนบางคนถูกใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงในการศึกษาประวัติศาสตร์ของบางประเทศในบางยุคบางสมัย เนื่องจากไม่สามารถหาจากหนังสือประวัติศาสตร์เล่มใดได้เลย

กิจกรรมที่ 2

จงตอบคำถามต่อไปนี้

ท่านคิดว่าวรรณคดี และประวัติศาสตร์มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ? ทำไม ?

3. บทละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์

3.1 ความเป็นมาของบทละครประวัติศาสตร์

ละครประวัติศาสตร์ (history play) หรือที่เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าละครพงศาวดาร (chronicle play) เป็นละครที่แสดงลักษณะของสังคม ผู้คนและชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในอดีต เพื่อให้เป็นตัวอย่างสำหรับคนในสังคมปัจจุบัน เพื่อกระตุ้นสามัญสำนึกของคนในชาติ

ละครประวัติศาสตร์เป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่ผู้ชมและประชาชนมากที่สุด ในรัชสมัยของพระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 พระนางทรงโปรดให้นักเขียนละครเขียนผลงานหรือวรรณกรรมประเภทนี้ ด้วยมีพระราชประสงค์ที่จะให้ประชาชนในสมัยของพระองค์ได้รู้เรื่องราวในอดีตโดยไม่ต้องไปอ่านบันทึกหรือหนังสือประวัติศาสตร์ และเพื่อแสดงความยิ่งใหญ่ของราชวงศ์ของพระนางเอง นักเขียนละครประวัติศาสตร์ในยุคอลิซาเบธที่มีชื่อเสียง อาทิเช่น คริสโตเฟอร์ มาร์โลว์ (Christopher Marlowe) ผู้ประพันธ์เรื่อง Edward II จอห์น เบล (John Bale) ผู้ประพันธ์เรื่อง Kyng Johan และวิลเลียม เชกสเปียร์นักเขียนละครประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในยุคนี้ เนื่องด้วยว่าเขาได้ประพันธ์วรรณกรรมประเภทนี้ 10 เรื่อง นับได้ว่าเชกสเปียร์เขียนได้มากอย่างไม่เคยมีผู้ใดลบล้างสถิติได้

ในยุคนี้ มีขุนนางบางคนที่ต้องการทำลายล้างระบอบกษัตริย์ จึงนำเอาละครประวัติศาสตร์ของเชกสเปียร์มาเป็นเครื่องมือปลุกปั่นให้ราษฎรชาวอังกฤษลุกฮือขึ้นต่อต้านพระราชินี ละครประวัติศาสตร์ที่ถูกนำมาเป็นเครื่องมือปลุกกระดม เช่น Richard II และ Richard III เนื่องจากมีบางตอนในละคร 2 เรื่องนี้แสดงถึงการที่กษัตริย์ขูดรีดเงินภาษีจากราษฎร และความเหี้ยมโหด

ของพระเจ้าริชาร์ดที่ 3 ซึ่งส่งคนไปปลงพระชนม์เจ้าชายน้อย 2 พระองค์ ผู้มีศักดิ์เป็นพระราชนัดดาของพระองค์เอง การกำจัดเจ้าชายน้อยผู้มีสิทธิ์สืบราชสมบัติต่อจากพระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 4 (Edward IV) เช่นนี้นับได้ว่าเป็นการกระทำที่โหดเหี้ยม พระนางเจ้าอลิซาเบธที่ 1 จึงมีรับสั่งให้มีคณะกรรมการตรวจสอบเนื้อหาของละคร และความเหมาะสมที่จะนำไปแสดงต่อสาธารณชน เพื่อก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในประเทศต่อไป

นักเขียนละครประวัติศาสตร์ในยุคอลิซาเบธียนได้นำเอาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของนักประวัติศาสตร์เก่าๆ อาทิเช่น บันทึกของเอ็ดเวิร์ด ฮอลล์ (Edward Hall) ชื่อ *The union of the two noble and illustre famelies of Lancaster and York* บันทึกของราฟาเอล ฮอลินเชด (Raphael Holinshed) ชื่อ *The Famous Victories of Henry the Fifth* *The Life and Death of Jacke Straw* *The Troublesome Raigne of John King of England* และ *The True Tragedie of Richard III* มาเป็นแนวในการประพันธ์ละครประวัติศาสตร์ โดยตัดเอาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญในยุคนั้นมาสร้างสรรค์และผสมเข้ากับจินตนาการ จนเกิดเป็นวรรณกรรมที่น่าอ่านและน่าศึกษาหาความรู้ นอกจากนี้ การประพันธ์ละครประวัติศาสตร์ยังได้รับอิทธิพลของการเขียนละครสังสอนศีลธรรมจรรยา (morality play) ของยุคกลาง นักเขียนผู้บุกเบิกการเขียนละครในแนวนี้คือ จอห์น เบล (John Bale) ผู้ประพันธ์ละครเปรียบเทียบที่เรียกชื่อตัวละครโดยทางอ้อม เช่น *Widow England*, *Sedition* และ *Private Wealth* ในเรื่อง *Kynge Johan* และต่อมาในศตวรรษที่ 20 จอห์น อาร์เดน (John Arden) ผู้ได้รับอิทธิพลจากนักเขียนละครชาวเยอรมัน เบอรัทอลท์ เบรชท์ (Bertolt Brecht) เขียนละครเพื่อใช้สังสอนศีลธรรมจรรยาขึ้นมาอีก

3.2 ลักษณะละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชกสเปียร์

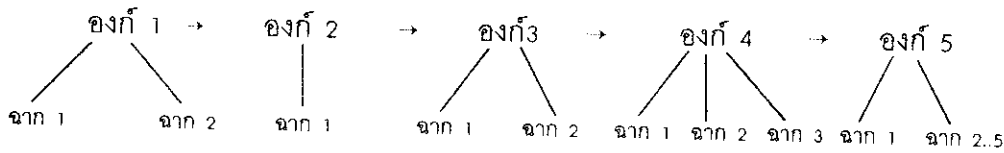
เชกสเปียร์เช่นเดียวกับนักเขียนละครประวัติศาสตร์คนอื่นๆ ในยุคอลิซาเบธียน ได้นำเอาบันทึกทางประวัติศาสตร์เก่า ๆ หรือละครประวัติศาสตร์ในช่วงต้นมาเป็นข้อมูล หรือแนวในการประพันธ์ละครประวัติศาสตร์ของเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบันทึกของ เอ็ดเวิร์ด ฮอลล์ และราฟาเอล ฮอลินเชด ใจความสำคัญของเรื่อง (theme) ที่ใช้จะเป็นแบบเก่า กล่าวคือ เชกสเปียร์แสดงให้เห็นถึงการสืบสันตติวงศ์ของกษัตริย์ที่ถือว่าเป็นสมมุติเทพ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความเปราะบางเรียบร้อยของราชอาณาจักร ความหายนะของการก่อกบฏและการสร้างความแตกร้าง ความโหดร้ายของสงคราม อำนาจของเงินตรา ความแข็งแกร่งของตระกูล การต้องการความเข้าใจจากผู้อื่น การแสดงอำนาจของพระผู้เป็นเจ้าในการปกป้องผู้ศรัทธา เชื่อมมั่นในพระองค์แต่ลงโทษผู้ชั่วร้าย และนำประเทศอังกฤษไปสู่เสถียรภาพภายใต้การปกครองของราชวงศ์ทิวดอร์ (Tudor)

ในการพิมพ์ผลงานละครของเชกสเปียร์ครั้งแรกหลังจากที่เขาเสียชีวิต บรรณาธิการได้จัดให้ละครเรื่อง *The Taming of a Shrew* *Henry IV* *Hamlet* *Troilus and Cressida* เป็นละครประวัติศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในขณะนั้นบรรณาธิการไม่ได้แบ่งแยกละครประวัติศาสตร์ออกจากละครโศกนาฏกรรม และเนื่องจากเห็นว่าเชกสเปียร์นำเอาบันทึกทางประวัติศาสตร์มาใช้ใน

ละครเช่นเดียวกับละครเรื่อง **King Lear** และ **Macbeth** แต่ต่อมาได้มีการจำแนกละครต่าง ๆ ของเชกสเปียร์เสียใหม่ โดยใช้เนื้อหาของละครเป็นเกณฑ์ในการจัดหมวดหมู่ ดังนั้น ปัจจุบันละครประวัติศาสตร์ของเชกสเปียร์จึงมีทั้งหมด 10 เรื่อง แม้ว่าจะมีบางเรื่องมีชื่อเรื่องซ้ำกันก็ตาม

ละครของเชกสเปียร์ทั้งละครสุขนาฏกรรม ละครโศกนาฏกรรม ละครรัก ๆ ใด ๆ และละครประวัติศาสตร์มีทั้งหมด 5 องก์ (act) ตามแบบฉบับดั้งเดิมของการแต่งละครในยุคก่อน แต่ละครองก์จะแบ่งเป็นฉากย่อย (scene) และบางองก์อาจมีหลายฉากหรือน้อยฉาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของละครและการนำเสนอของผู้ประพันธ์

เชกสเปียร์เสนอเนื้อหาของละครประวัติศาสตร์ในทำนองเดียวกับละครประเภทอื่นๆ ของเขา กล่าวคือ เชกสเปียร์เปิดเรื่องในแต่ละองก์ด้วยบทเจรจาของตัวละคร และในแต่ละองก์แบ่งออกเป็นฉากย่อย ๆ ดังนี้

การเสนอเรื่องราวในทำนองนี้จะเห็นได้จากละครประวัติศาสตร์เรื่อง **King John Richard II Henry IV Part 1 Henry VI Part 1 Henry VI Part 2 Henry VI Part 3 และ Richard III**

แต่เชกสเปียร์เสนอเรื่องราวในละครเรื่อง **Henry IV Part 2 Henry V และ Henry VIII** แตกต่างไปจากละครทั้ง 7 เรื่องข้างต้น ในละครเรื่อง **Henry IV Part 2** เชกสเปียร์เปิดเรื่องโดยให้มีการเกริ่นนำ (induction) และปิดเรื่องด้วยปัจฉิมกถา (epilogue) ละครเรื่อง **Henry V** เชกสเปียร์เปิดเรื่องด้วยอารัมภบท (prologue) นำแต่ละองก์โดยคอรัส (chorus) เป็นผู้เกริ่นนำเรื่อง และในเรื่อง **Henry VIII** จะเปิดเรื่องด้วยอารัมภบทและปิดด้วยปัจฉิมกถา

เชกสเปียร์ใช้คอรัสหรือข่าวลือ (rumor) เกริ่นนำเรื่องก่อนการแสดง เนื่องจากละครทั้งสามเรื่องนี้จะมีการเปลี่ยนสถานที่ (setting) จากประเทศอังกฤษไปเป็นประเทศฝรั่งเศสกันอยู่เนือง ๆ และมีฉากการต่อสู้กันในสนามรบ การที่จะทำความเข้าใจเนื้อเรื่องจำต้องอาศัยจินตนาการของผู้ชมเป็นอย่างมาก และการเกริ่นนำเรื่องราวของคอรัสจะช่วยให้จินตนาการนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เนื่องจากในยุคนั้นจะไม่มีการใช้ภาพวาดบนฉากด้านหลังเพื่อแสดงสถานที่ต่าง ๆ ตามท้องเรื่อง แต่จะเป็นม่านธรรมดาเท่านั้น

เชกสเปียร์ประพันธ์ละครประวัติศาสตร์เป็นกลอนเปล่า (blank verse) ซึ่งเป็นการประพันธ์ที่ไม่มีการสัมผัสสัมผัสตามฉันทลักษณ์แต่อย่างใด การประพันธ์กลอนเปล่านี้นั้นจะเน้นเนื้อหาสาระและการสื่อความหมายที่ชัดเจน คำพูดของตัวละครอาจสั้นยาวไม่เท่ากัน นอกจากนี้เชกสเปียร์ยังเลือกสรรคำศัพท์ที่สื่อความหมายได้ชัดเจนมาใช้ในการประพันธ์ละครของเขา แม้ว่าภาษาอังกฤษที่พบในละครบางคำอาจมีลักษณะที่แตกต่างไปจากภาษาอังกฤษในปัจจุบันเราสามารถดูคำอธิบายหรือความหมายของคำเหล่านั้นได้จากเชิงอรรถ (footnote) ที่สำนักพิมพ์จัดไว้ให้ได้

กิจกรรมที่ 3

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. ละครประวัติศาสตร์ของเชคสเปียร์มีลักษณะอย่างไร ?
2. การแบ่งเนื้อหาละครประวัติศาสตร์ของเชคสเปียร์เหมือนหรือแตกต่างจากละครแบบอื่นๆ ของเขา ?

บทสรุป

การศึกษาละครประวัติศาสตร์จะให้ประโยชน์แก่ผู้ศึกษาหลายอย่าง ผู้ศึกษาได้เรียนรู้เหตุการณ์ที่สำคัญในประวัติศาสตร์และได้รับความบันเทิงใจจากจินตนาการของผู้ประพันธ์ ทั้งนี้เนื่องมาจากความสัมพันธ์ของประวัติศาสตร์และวรรณคดี นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้เห็นการเปลี่ยนแปลงของภาษาอังกฤษในยุคต้นของภาษาอังกฤษแบบใหม่จากละครประวัติศาสตร์ที่จะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

การประเมินผลท้ายบท

จงตอบคำถามต่อไปนี้

ท่านจะได้รับประโยชน์อะไรจากการศึกษาบทละครประวัติศาสตร์ของวิลเลียม เชคสเปียร์ ?